

Salamajärven kansallispuiston (Natura FI1001013; FI1001014) linnuston linjalaskennat 2018

Hydrologia-LIFE (LIFE16NAT/FI/000583)

Panu Kuokkanen

JOHDANTO JA MENETELMÄT

Kartoitusten tavoite ja tarkoitus

Tämä linnustoselvitys on tehty osana Hydrologia-LIFE -hanketta. Salamajärven kansallispuistossa (Natura 2000 -alue FI1001013; FI1001014) tehtiin kolme linnuston linjalaskentaa pesimäaikaisen linnuston laji- ja tiheysmäärän selvittämiseksi.

Raportissa esitetään 24.-25.5. tehtyjen laskentojen tulokset. Tämä raportti on tuotettu EU:n LIFE-rahoituksen tuella Hydrologia-LIFE -hankkeessa. Raportin tuloksia hyödynnetään Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön suunnittelussa ja toteutuksessa.

Kartoituskohteet ja -menetelmät

Salamajärven alue sijaitsee Perhon, Kivijärven ja Kinnulan kuntien alueilla. Salamajärvi edustaa Suomenselän vedenjakajaseudun melko karua ja suovaltaista luontoa. Kallioperän muodostavat pääasiassa happamat granodioriittivaltaiset kivilajit, maaperä on enimmäkseen moreenia ja turvetta, paikoin harjusoraa. Avokallioita ja kalliopaljastumia on vähän, vaikka seutu on erittäin kivistä. Suuria avolouhikkoja on paikoin. Korkeuserot ovat pieniä, matalat kankaat, suot sekä pienet lammet ja järvet hallitsevat maisemaa. Järvet ja lammet ovat karuja ja tummavetisiä. Kankaat ovat suureksi osaksi kivisiä männiköitä. Suot ovat aapasoiita ja siellä on monia eri suotyyppejä. Kohde sisältää erillisen SPA-alueen, Heikinjärvenneva (FI1001014), joka on yksi Salamajärven kansallispuiston laajimmista avosuoalueista. Heikinjärvenneva on linnustollisesti arvokas.

Linjalaskennat toteutettiin 24.-25.5.2018. Linjalaskentakilometrejä kolmelle linjalle kertyi yhteensä 19,8. Linjalaskenta on tieteellinen lintujen runsauden arviointimenetelmä. Linjalaskennoilla tutkitaan lintulajien tiheyksiä, parimääriä sekä pitkäaikaisia ja vuosittaisia kannanmuutoksia. Havainnot erotellaan pää- ja apusaralle sen mukaan, onko lintu alle vai yli 25 metrin etäisyydellä kulkulinjasta. Linjalaskennat suoritettiin heti auringonnousun jälkeen, jolloin lintujen lauluaktiivisuus on korkeimmillaan. Yhteen laskentakilometriin kuluva aika vaihtelee linnuston tiheyden sekä maaston vaikeakulkuisuuden mukaan noin 30-60 minuutin välillä. Laskentalinjat pyrittiin sijoittamaan siten, että ne kattavat mahdollisimman hyvin erilaiset elinympäristöt samassa suhteessa kuin niitä selvitysalueella esiintyy. Linjalaskentareitit pyrittiin sijoittamaan myös siten, että ne osuisivat ainakin osittain sellaisille alueille, joita Hydrologia LIFE -hankkeessa on tarkoitus hoitaa tai ennallistaa. Linjalaskennoista vastasi Metsähallituksen luontopalvelujen biologit Panu Kuokkanen ja Ari Rajasärkkä.

TULOKSET

Lajihavainnot

Salamajärven kansallispuiston/Natura 2000 -alueen linjalaskennoissa havaittiin yhteensä 53 lintulajia. Kun aineistoon yhdistetään muut 2000-luvulla alueella tehdyt laskennat, lajimäärä on 75. Raportissa esitetään 2000-luvun yhdistetty aineisto. Petolinnuista havaittiin mehiläishaukka, kanahaukka ja nuolihaukka, kanalinnuista pyy, teeri, riekko ja metso. Merkittävimpänä lajistona linjalaskentojen perusteella voidaan pitää ainakin mustapyrstökuiria ja suokukkoa (taulukko 1). Kesän 2018 laskennassa havaittiin myös laulava idäntilalti (*Phylloscopus collybita tristis*).

Havaittu lajisto kertoo sen, että Salamajärven ja Heikinjärvennevan Natura 2000 -alueilla esiintyy edustava suolinnusto. Hyvin monelta muulta alueelta esimerkiksi kapustarinta, niittykirvinen, töyhtöhyppä ja metsähanhi ovat kadonneet. Nämä kaikki lajit vaativat suurta pinta-alaa avointa puutonta tai lähes puutonta nevaa, joka ei ole ojituksen vuoksi kuivanut ja muuttunut liian puustoiseksi. Suolinnuston säilymisen kannalta avoimen, luonnontilaisen ja mahdollisimman laajan suoalueen ylläpitäminen on ensiarvoisen tärkeää.

Taulukko 1. Kartoituskohteen merkittävimmät lajihavainnot.

Suomenkielinen nimi	Uhanal.lk	Runsaus paria/km ²	
Mehiläishaukka	EN	0,1	
Kanahaukka	NT	0,1	
Riekko	VU	0,4	
Suokukko	CR	0,1	
Taivaanvuohi	VU	0,8	
Mustapyrstökuiri	EN	0,0	
Isokuovi	NT	0,2	
Liro	NT	1,3	
Varpuspöllö	NT	0,2	
Tervapääsky	VU	0,1	
Haarapääsky	NT	0,2	
Räystäspääsky	EN	0,1	
Niittykirvinen	NT	3,1	
Keltävästäräkki	NT	1,3	
Kivitasku	NT	0,1	
Hömötiainen	VU	3,4	
Töyhtötiainen	VU	2,4	
Punatulkku	VU	0,7	
Pohjansirkku	NT	0,8	
Pajusirkku	VU	0,4	

HOITO YM. SUOSITUKSET

Linjalaskentojen perusteella alueella elää monipuolisesti sekä metsä- että suolinnympäristön lajeja. Suolinnympäristön linnuista (mustapyrstökuiri, suokukko, kapustarinta, taivaanvuohi, isokuovi, liro, nauru- ja pikkulokki, niittykirvinen) kaikki vaativat elinympäristöltään avoimuutta eli käytännössä puutonta nevaa tai hyvin vähänpuustoista, lyhytkasvuista avointa nevarämettä. Metsälajit (hömö- ja töyhtötiainen) puolestaan ovat varttuneiden ja vanhojen havumetsien lajeja, jotka hyötyvät metsien luonnontilaisuudesta ja yhtenäisistä iäkkäistä

metsäalueista. Myös kaakkurin ja metsähanhen voidaan lukea hyötyvän mahdollisimman luonnontilaisista elinympäristöistä eli allikoista ja lammista, märistä rimpipintaisista soista ja vähäpuustoisista rämeistä ja nevoista.

Merkittävimpien lajien säilymistä selvitysalueella uhkaavat todennäköisesti suolintujen osalta soiden ja niiden reunamien kuivuminen ja sitä kautta puuston kasvun lisääntyminen eli pitkällä aikavälillä soiden vielä avonaisten alueiden umpeenkasvu. Lisäksi väli- ja rimpipintojen sekä erilaisten allikoiden kuivuminen vanhoista ojituksista johtuen uhkaavat suolinnuston säilymistä. Metsälajien osalta mm. metsäelinympäristöjen pirstoutuminen ja iäkkäiden metsien vähäinen osuus uhkaavat vanhojen metsien lintulajistoa.

Ennallistamistoimista suo-ojien tukkimisen, lampien veden pinnan nosto, soiden märkyuden palauttamisen ja rämepuuston poiston aiempien ojitusten vuoksi kuivahtaneilta alueilta voisi olettaa hyödyttävän taantunutta suolinnustoa.

Hoitotoimia toteutettaessa on syytä ottaa huomioon se, että mitään ennallistamistoimia ei tehdä lintujen pesimäaikana. Lisäksi on huomattava, että isojen petolintujen pesäpuut (pesimäajan ulkopuolellakin) on huomioitava myös ennallistamistoimissa. Erityisen tärkeää on varmistua myös siitä, että lähellä mahdollista ennallistamiskohdetta ei ole maakotkan pesäpaikkaa. Maakotkan pesimäkausi alkaa jo helmikuun lopulla, joka on otettava huomioon mahdollisten hoito- ja ennallistamistoimien ajankohtaa mietittäessä.

Tehtyjen linjalaskentojen perusteella on vaikea osoittaa tiettyjä tarkkoja paikkoja, joita hoito- ja ennallistamistoimin voisi muuttaa linnustolle paremmaksi. Yleisesti ottaen sellaiset ojitetut paikat avosoiden reunoilla, jotka ennallistamiskeinoin olisi palautettavissa lähemmäs luonnontilaa (vesitalouden palauttaminen, avoimuuden lisääminen puita poistamalla), olisi perusteltua myös linnuston kannalta toteuttaa. Myös yksittäiset suon reunaosat suon ja sitä ympäröivän kangasmaan rajalla olisi perusteltua ennallistaa.

Hoito- ja ennallistamistoimet olisi hyvä saada tehdyksi lähivuosien aikana, sillä yleisesti ottaen suolinnustomme tila heikkenee jatkuvasti ja se johtunee huomattavalta osin elinympäristömuutoksista pesimäalueilla. Linjalaskennoissa havaittu lintulajisto ei estä hoito- ja ennallistamistoimien toteuttamista.

Liite: linjalaskentayhteenveto, excel-taulukko